

**YANGI O‘ZBEKISTONDAGI ILM-FAN VA MILLIY-MA’NAVIY
QADRIYATLARNING YUKSALISHIDA AYOLLARNING TUTGAN O‘RNI**

**РОЛЬ ЖЕНЩИН В РАЗВИТИИ НАУКИ И НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНЫХ
ЦЕННОСТЕЙ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ**

**THE ROLE OF WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND
NATIONAL-SPIRITUAL VALUES IN NEW UZBEKISTAN**

Mo‘minova Rayyonaxon Mashxurbek qizi

O‘zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: *Maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida xotin-qizlarning ilm-fan, ta’lim va ijtimoiy hayotdagi o‘rni keng yoritilgan. Xotin-qizlarning bilim olish va jamiyatda faollik ko‘rsatishlari uchun yaratilgan sharoitlar, amalga oshirilgan davlat siyosati va farmonlar haqida batafsil so‘z yuritiladi. Tarixiy shaxslar misolida ilmga bo‘lgan ishtiyoq va ayolning tarbiyadagi o‘rni alohida ta’kidlangan*

Kalit so‘zlar: *Yangi O‘zbekiston, xotin-qizlar, intellectual salohiyat, ilm-fan, ma’rifat, ta’lim, tarbiya, jamiyat taraqqiyoti, davlar siyosati, ayollar faolligi, ayollar, bilim, faollik, siyosat.*

Аннотация: *В статье широко освещается роль женщин в науке, образовании и общественной жизни в условиях Нового Узбекистана. Подробно рассматриваются созданные условия, государственная политика и указы, направленные на получение женщинами образования и повышение их активности в обществе. Особое внимание уделяется стремлению к науке и роли женщин в воспитании на примерах исторических личностей.*

Ключевые слова: *Новый Узбекистан, женщины, интеллектуальный потенциал, наука, просвещение, образование, воспитание, развитие общества, государственная политика, активность женщин, знания, активность, политика.*

Annotation: *The article extensively highlights the role of women in science, education, and social life in the context of New Uzbekistan. It provides a detailed discussion on the conditions created for women to gain knowledge and demonstrate activeness in society, as well as the state policies and decrees implemented to support these efforts. The article also emphasizes the passion for science and the important role of women in upbringing, illustrated through examples of historical figures.*

Keywords: *New Uzbekistan, women, intellectual potential, science, enlightenment, education, upbringing, social development, state policy, women's activity, knowledge, activeness, politics.*

Yangi O‘zbekiston – bu nafaqat yangi siyosiy va iqtisodiy yo‘nalishlar, balki fuqarolarning fikrlashi, hayotga bo‘lgan yondashuvi hamda ijtimoiy ongdagi yangilanish

demakdir. Ushbu yangilanishda ayollar, xususan, xotin-qizlarning tutgan o‘rni beqiyosdir. Zero, intellektual jamiyatni shakllantirishda bilimli, tafakkuri teran, tashabbuskor ayollarning ishtiroki – taraqqiyotning ajralmas omilidir. Bugungi kunda O‘zbekistonda xotin-qizlarga ilm olish, o‘z iqtidorini namoyon etish, jamiyatda faol bo‘lish uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Ushbu maqolada ana shu o‘zgarishlar, xotin-qizlarning o‘rni va yutuqlari haqida so‘z yuritiladi. So‘nggi yillarda Yangi O‘zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy hayotdagi ishtirokini kuchaytirish maqsadida bir qator muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi. Xususan, “Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash va ularning jamiyatdagi faolligini oshirish” bo‘yicha Prezident farmonlari va qarorlari asosida ayollarga oliy ta‘lim olish, ilm-fan sohasida izlanish olib borish, tadbirkorlik bilan shug‘ullanish, rahbarlik lavozimlariga tayinlanish uchun keng yo‘llar ochildi. Bugungi kunda yurtimizdagi oliy ta‘lim muassasalarida talaba qizlar soni yil sayin ortib bormoqda, ularning ko‘plari fan olimpiadalarida, ilmiy grantlarda faol ishtirok etmoqda.

“Ilm-fan va xotin-qizlar” – har qanday davlatning bugungi kuni va kelajagini belgilaydigan muhim soha bo‘lib, Yangi O‘zbekiston jahon ilm-fani va madaniyati taraqqiyoti yo‘nalishini ma‘lum darajada belgilab bergan ulug‘ allomalari, buyuk mutafakkirlari bilan shuhrat qozongan. Bugungi kunda Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida ilm-fan, ta‘lim hamda milliy-ma‘naviy qadriyatlar davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlariga aylangan. Ayniqsa, xotin-qizlarning jamiyatdagi faolligini oshirish, ularning intellektual va ilmiy salohiyatini rivojlashtirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Shu o‘rinda davlatimiz rahbari tashabbusi bilan mamlakatimizda xotin-qizlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy faolligini oshirish, ilmiy faoliyatiga keng jalb etish, bandligini ta‘minlash, tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. 2015-yil 22-dekabrda BMT Bosh Assambleyasining 70-sessiyasida 11-fevral “Ilm fandagi ayollar va qizlar xalqaro kuni” deb rasman e‘lon qilindi va 2016-yildan boshlab bu sana dunyoning ko‘plab mamlakatlarida har yili keng nishonlanib kelinmoqda.

“Tarixiy misollar orqali ayolning jamiyatga ta‘siri”- ma‘rifatli ayol bo‘lish uchun har bir ayol va onalarimiz o‘z ustlarida ko‘proq ishlab o‘zini-o‘zi isloh qilmog‘i darkor. Avvalambor, har bir ayol bolalik va o‘smirlik davridanoq ma‘rifatga intilib, ilm olib yashashni o‘ziga maqsad qilib olishi ahamiyatlidir. Agar bir insonni tarbiyalamoqchi bo‘lsang o‘g‘lingga yaxshi tarbiya ber, agar jamiyatni tarbiyalamoqchi bo‘lsang qizingni ma‘rifatli qilib tarbiyala, degan naql bor xalqimizda. Chunki, qiz bola bo‘lajak ona u o‘zi kabi farzandlarini ham ma‘rifatga yetaklaydi. Farzandga tarbiya berish borasida ayollarning tutgan o‘rni nihoyatda baland ekanligiga tarix guvohdir. Tarixdan ma‘lumki, qanchalar buyuk zotlarning ortlarida albatta bir buyuk ona yoki bir buyuk ayol turgan bo‘ladi. Masalan, Ahmad ibn Hanbal rohimahulloh hayotlariga nazar tashlasak, ul zot otalaridan erta yetim qolganlar. Onalari yakka-yu yagona farzandlarini ilmga muhabbatli qilib voyaga yetkazganlar. Ahmad ibn Hanbal balog‘atga yetgach ro‘zg‘or tashvishi o‘laroq, darslarga biroz qatnasha olmaydilar, shunda onalari men och o‘tirsam ham roziman faqat ta‘lim olishlikni tashlab qo‘yma deb nasihat qiladilar.

Imom Ahmad G‘azzoliy yoshlik chog‘lari haqida quyidagilarni hikoya

qiladilar: “Olti yoshimda onam meni tong saharda uyg‘otib, o‘zi tahorat oldirar edi. Tahorat olib bo‘lganimdan so‘ng chiroylik kiyimlarni kiygazib, qo‘limdan yetaklab masjidga olib kelardi. Meni xonaqoxga kirgizib o‘zi masjidning pana joyiga o‘tib olardi. Bir ozdan keyin muazzin kelib bomdod namoziga azon aytardi“. Dunyoni yayov kezib ilm olgan, imom Ahmadning hayoti ana shunday boshlangan ekan. Hadis ilmining ustozlaridan Sufyon Savriyning onasi o‘g‘lini ilm yo‘liga yo‘llab shunday degan edi: “O‘g‘lim, ilm o‘rganing, ro‘zg‘or tashvishlarini o‘ylab fikringizni bo‘lmang. Men insha Alloh ip yigirib sotib o‘qishingizga ko‘maklashaman“. Natijada Sufyon Avzoiy ta‘riflaganidek: “Islom ummati uning so‘zini bir ovozdan qabul qiladigan nodir ulamolardan“ bo‘lib yetishgan. Yana Imom Sufyonning onalari o‘g‘lida ilmga qiziqish va mehrmuhabbatni uyg‘ota olgan onalardan biri sifatida gavdalanadi. Voqi ibn Jarroh Imom Sufyonning shogirdlaridan bo‘lib, ustozining validasi o‘g‘liga aytgan quyidagi so‘zlarini keltiradi: “O‘g‘lim, ilm talabida jiddu jahd qil. Ehtiyojlaring borasida o‘zim g‘amxo‘rlik qilaman. Birorta hadisni o‘rganar ekansan, uning xulq-atvoringda aks etayotganiga nazar sol. Agar unday bo‘lmayotganini sezsang, bilginki, olgan ilming zararingga bo‘libdi. Unda hech qanday foyda yo‘qdir. ”Fikrlardan ma‘lum bo‘ladiki, ilm olish bilan birga ilm olishda jiddu jahd qilmoq darkorligiga, bu ilmning xulq-atvorga, farzand ma‘naviyatiga, tarbiyasiga ta‘siri ham muhim ahamiyat kasb etishiga zukko onaxonlar e‘tibor qaratganlar. Vaholanki, davr nuqtai nazaridan qaraganda ayrim holatlarda farzandlarimizning fanni o‘rganishi bir yoqlama ta‘sir etayotganligini inobatga olish, ilm olishni ma‘rifat darajasiga ko‘tarish muhim masalasidir. Ma‘rifatli onaning oiladagi o‘rnini yaxshi hosil olish uchun zamin tanlash bilan barobar deb qiyos qilish mumkin. Islom dinida ayollar masalasiga alohida e‘tibor berilgan bo‘lib, ularning oilada, jamiyatda va umuman, hayotda munosib o‘ringa ega ekanlari bayon qilingan. Ushbu yuksak e‘tiborni Qur‘oni karimdagi bir nechta suraning ayollarga bag‘ishlangani, ularda ayollar masalasi ko‘tarilgani, ayollarning nomi bilan nomlanganida ham ko‘rish mumkin.

“Islom dinida ayollar o‘rni”- Islom dini erkaklar bilan bir qatorda ayollarni xam ilmu ma‘rifatli bo‘lishga targ‘ib etadi. Qur‘oni Karimning umumiy ma‘noda kelgan oyatlari erkakka va ayollarga birdek taalluqli bo‘lgani jixatidan: “Ey Robbim! Menga ilmni ziyoda et!” (Toho, 114) oyatidan ayollar xam ilmlarini oshirish yo‘lida sa‘y-xarakat qilmoqlari lozim ekani kelib chiqadi. Zotan, Payg‘ambarimiz s.a.v:” ilm talab qilish xarbir muslim va muslimaga farz” ekanini ta‘kidlab o‘tganlar. Buyuk ma‘rifatparvar Abdulla Avloniy “Qizlar bilim olishga hammadan ko‘proq intilishi lozim. Zero, bu bilimlar bilan ular kelajak avlodni tarbiyalaydilar”, deb bejiz aytmagan. Uchinchi Renessansga erishish yo‘lida xotin-qizlarni yanada bilimli, ma‘rifatli qilish eng asosiy vazifalardan biridir. Xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini ko‘tarish davlatimiz siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan. Shu bois, bu boradagi ishlarning amaliy isboti sifatida so‘nggi yillarda nozik jins vakillarining jamiyat hayotidagi o‘rnini oshirishga qaratilgan qator farmon va qarorlar qabul qilindi. Jumladan, Xotin-qizlar ta‘limini qo‘llabquvvatlashning 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan dasturi qabul qilindi.

Prezident Shavkat Mirziyoevning «Yer yuzidagi har qaysi jamiyatning madaniy darajasi uning ayollarga bo‘lgan munosabati bilan belgilanadi.... Sog‘lom zurriyod, barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazishdagi o‘rningiz va xizmatlaringizni hech narsa bilan qiyoslab, baholab bo‘lmaydi. Sizlarning mehrmuhabbatlaringiz, vafo va sadoqatlaringiz, fidoyiligingiz sababli hayotimiz charog‘on», - degan fikrlari e‘tiborlidir. Shuning uchun ham O‘zbekistonda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini ta‘minlash, ular uchun munosib mehnat va turmush sharoitini yaratib berish, qobiliyat va salohiyatini ro‘yobga chiqarish masalasi mamlakatda davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi.

Shu bilan birga ma‘rifatli ayol jamiyatning taraqqiyot yo‘lini belgilab beradi. Chunki, aynan ayol bolalarni tarbiyalaydi va ongi, dunyoqarashi, bilim darajasini shakllantiradi. Qiz bola oliy ma‘lumotli bo‘lsa, yuksak bilim va salohiyat egasiga aylansa, buni kelgusida farzandlariga ham singdiradi. Har tomonlama barkamol avlodni voyaga yetkazish masalasiga mas‘uliyat bilan yondashadi. Chunki, ayolga tabiatan avlodlar zanjirini davom ettirish va millatning qadr ko‘taradigan farzandlarni tarbiyalashdek ulug‘ vazifa yuklangan. Shunday ekan, shukrona tuyg‘usi bilan yashash va onalarimiz qizlarini o‘qitishni kun tartibidagi birinchi masala sifatida belgilasa, yurtimiz rivojiga hissa qo‘shgan bo‘lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. "Yangi O‘zbekistonda ayollarning ilm-fan taraqqiyoti va innovatsion rivojlanish jarayonidagi o‘rni" .(O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash va ularning jamiyatdagi o‘rnini oshirish bo‘yicha.) Buxoro 2024-yil, 15-fevral

2. SUSTAINABLE DEVELOPMENT: INITIATIVES OF WOMEN SCIENCE AND BUSINESS.(BMT Bosh Assambleyasining 70-sessiyasi qarori, 2015-yil 22-dekabr, "Ilm-fandagi ayollar va qizlar xalqaro kuni"ni belgilash haqidagi hujjat.)

3. Ma‘rifatli ayol – kelajak poydevorining yaratuvchisidir.(Qur‘oni Karim – ayollar va ilmga da‘vat etuvchi oyatlar ("Toho" surasi, 114-oyat va boshqalar).

4. Payg‘ambar Muhammad (s.a.v.) hadislar – ilm olishning farzligi haqida.

5. Abdulla Avloniy. "Turkiy guliston yoxud axloq" asari – qizlar tarbiyasi va ma‘rifatga chaqiriq.

6. "Yangi O‘zbekistonda ayollarning ilm-fan taraqqiyoti va innovatsion rivojlanish jarayonidagi o‘rni."(O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqlari – Shavkat Mirziyoyevning xotin-qizlarning jamiyatdagi o‘rni haqidagi fikrlari.)Buxoro 2024-yil.

7. Ahmad ibn Hanbal va Imom Ahmad G‘azzoliy hayotidan olingan tarixiy ma‘lumotlar – onalarning farzand tarbiyasidagi o‘rni.

8. Sufyon Savriy va Sufyon Avzoiy haqida tarixiy manbalar – ilm va tarbiya bo‘yicha hikoyalar.

9. "Xotin-qizlar ta‘limini qo‘llab-quvvatlash dasturi (2022–2026 yillar)" – O‘zbekiston Respublikasi rasmiy dasturi.

10. Islom dini va ayollar mavzusiga oid diniy-adabiy manbalar – ayollarning oiladagi va jamiyatdagi o‘rni.